

Kim Berg sd ym.

Lakialoite laiksi rikoslain 47 luvun muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään rikoslakiin lisättäväksi työrikoksia koskevaan 47 lukuun uusi 3 b §, jossa kriminalisoidaan *alipalkkaus*. Tekoon syyllistyisi työnantaja, joka tahallaan jättäisi noudattamatta työ sopimuslain mukaisen yleissitovan työehtosopimuksen sekä työehtosopimuslain mukaisen työehtosopimuksen palkkamääräyksiä.

PERUSTELUT

Suomen työelämlainsäädäntö muodostaa kokonaisuuden, jonka peruseriaate on työntekijän, heikomman osapuolen, suojaksi säädettyt lait. Rikoslaisissa jo nykyisellään säädetään työrikoksista 47 luvussa: työturvallisuus- ja työaika suojelurikoksista, työsyryjinnästä, kiskonnantapaisesta työsyryjinnästä, työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta, työnvälityksen maksukiellon rikkomisesta sekä luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä. Lisäksi ihmiskaupasta säädetään 25 luvussa.

Alipalkkauksen vakavimmat muodot on kriminalisoitu jo nykyään. Alipalkkaus voi täyttää esimerkiksi työsyryjinnän (rikoslain 47 luvun 3 §) tai kiskonnantapaisen työsyryjinnän tunnusmerkistön (3 a §). Työsyryjintä ilmenee tyypillisesti siten, että ulkomaalaiselle tai nuorelle maksetaan hänen asemaansa hyväksikäyttäen liian alhaista palkkaa. Kiskonnantapaista työsyryjintää koskevan hallituksen esityksen (HE 151/2003 vp) mukaan 3 a §:n säännöksessä tarkoitettu epäedullinen asema voisi ilmetä esimerkiksi muihin työntekijöihin verrattuna huomattavasti alhaisemman palkan maksamisena tai epäasiallisina työaikoina. Kiskonnantapaisesta työsyryjinnästä voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, työsyryjinnästä enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Nykyisin palkkasaatava ja sen oikeellisuus ratkaistaan yksityisoikeudellisena riita-asiana sitovasti yleisissä tuomioistuimissa. Työsuojeluviranomainen voi ilmoittaa asiasta poliisille vain niin ilmeisessä alipalkkaustilanteessa, että sen voitaisiin arvioida olevan rikoslain tarkoittamaa työsyryjintää tai kiskonnantapaista työsyryjintää. Nykyinen hallitus on laajentanut työsuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuutta koskemaan kiskontaa ja petosta, jotta poliisin tietoon tulisi entistä useampi vakava alipalkkaustapaus. Tärkeää olisi vielä, että työrikosten vanhentumisaikoja pidentettäisiin. Tällöin monimutkaisissa alipalkkaustapauksissa syyteoikeus ei ehtisi vanhenemaan ennen kuin asia on poliisin ja syyttäjän toimesta asianmukaisesti tutkittu.

Lakialoite LA 63/2022 vp

Alipalkkauksesta kilpailuetua hakevat yritykset vääristävät markkinoita ja vaikeuttavat rehellisten yritysten toimintaa. Ne yritykset, jotka eivät noudata sovittuja pelisääntöjä, on saatava kuriin. Useimmiten alipalkkaus kohdistuu lisäksi niihin työntekijöihin, jotka eivät tunne oikeuksiaan tai arastelevat kysyä niiden perään, eli nuoriin ja maahanmuuttajiin. Ammattiliitot saavat päivittäin kyselyjä alipalkkauksesta, ja hoidettavina on jatkuvasti satoja riitoja.

Alipalkkauksen kriminalisoinnilla on laaja kansan tuki. Selvityksen mukaan 82 prosenttia suomalaisista aikuisista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että tilanteet, joissa maksetaan työntekijälle alan työehtosopimuksen määräykset alittavaa palkkaa, tulisi kriminalisoida ja maksaja tuomita rikoksesta. Työntekijöistä 91 prosenttia ja jopa johtajista 81 prosenttia kannattaa kriminalisointia. Myös selkeä enemmistö yrittäjistä, 64 prosenttia, piti kriminalisointia tarpeellisena. Alipalkkaukseen puuttumisen tunnistetaan edistävän myös reilua kilpailua ja olevan elinkeinon elämän etu.

Ilmi tulleet tapaukset osoittavat, että huoli alipalkkauksesta on aito. Nyt viimeistenkin on avattava silmänsä ja myönnettävä, että myös Suomeen on pesiytynyt työntekijöiden hyväksikäyttöön perustuva liiketoimintamalli.

Ääripäissä ovat vakava hyväksikäyttö ja yksittäiset palkkaa koskevat erimielisyydet. Näiden väliin jää työntekijöiden hyväksikäyttöä ja alipalkkausta. Jos tähän harmaaseen alueeseen ei puututa, työnantajat ymmärtävät sen olevan kannattavaa, mikä vain ruokkii ilmiötä ja johtaa pahimmillaan työntekijöiden vakavan hyväksikäytön lisääntymiseen.

Selvityksistä huolimatta asiat eivät ole edenneet ja työehtojen polkeminen ja työvoiman hyväksikäyttö jatkuu. Hyväksikäytön uhreina ovat yleensä ulkomaalaiset työntekijät, mutta myös nuorille tai vammaisille työntekijöille jätetään maksamatta pakollisia palkanlisä tahi peruspalkkaa maksetaan liian vähän.

Alipalkkauksen selvittämisen tuomioistuimessa ei pitäisi olla mahdotonta, kun sitä voidaan arvioida työsyRJintätapauksissakin. Selvittelytyötä on aiheesta tehty riittävästi.

Käytännön valvonnasta vastaavien työsuojelutarkastajien näkemys on, että työsuojeluviranomaisen toimivaltuuksia on parannettava niin, että alipalkkaustilanteissa voisi antaa velvoittavan päätöksen eli kehotuksen, jonka noudattamiseksi on mahdollista asettaa uhkasakko. Kehotusta käytetään jo syrjintätapauksissa. Käytännössä syrjintätapauksissa on yleensä kysymys palkkasyRJinnästä. Tarkastuksissa on siten mahdollista havaita, jos peruspalkka ei täytä edes työehtosopimuksen mukaista vähimmäistasoa tai työehtosopimuksessa määriteltyä ammattikohtaista palkkauksen tasoa, eli kyseessä on alipalkkaus.

Työntekijöiden hyväksikäyttö ilmenee eri tavoin vakavista ihmiskaupparikoksista ja kaltoinkohdeltelusta muiden työehtojen kuten työaika- ja työsuojelun laiminlyönteihin sekä alipalkkaukseen. Ilmiön moninaisuuden vuoksi hyväksikäyttötapausten selvittäminen voi kuulua useamman kuin yhden viranomaisen toimivaltaan. Ongelmiin pystyttäisiin puuttumaan tehokkaammin, jos viranomaisyhteistyötä tehostettaisiin ja luotaisiin viranomaisten yhteisiä toimintamalleja. Esimerkiksi se voisi tarkoittaa eri viranomaisten yhteisesti tekemiä tarkastuksia ja viranomaisten välistä tietojen vaihtamista.

Lakialoite LA 63/2022 vp

Poliisi on kertonut tarvitsevansa lisää resursseja työvoiman hyväksikäyttöä koskevien rikosten selvittämiseen ja esitutkintaan. Tarvitaan siis poliisin, syyttäjien sekä työsuojeluviranomaisten resurssien turvaamista ja kohdentamista nimenomaisesti työvoiman hyväksikäytön kitkemiseen. Sen lisäksi pitäisi varmistaa, että viranomaisilla on riittävästi osaamista ja erikoistumista juuri työvoiman ja ihmisten hyväksikäytön tunnistamiseen.

Tässä lakialoitteessa ovat kohderyhmänä työmarkkinoiden haavoittuvimmassa asemassa olevat työntekijät: vammaiset, nuoret ja ulkomaalaiset. On ennustettu, että kaikkien näiden työntekijäryhmien määrä työmarkkinoilla kasvaa lähitulevaisuudessa Suomen ikärakenteen ja työvoimapolitiikan takia. Siksi on tärkeää edistää alipalkkauksen kriminalisointia sanoista tekoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 47 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoslain (39/1889) 47 lukuun uusi 3 b § seuraavasti:

47 luku

Työrikoksista

3 b §

Alipalkkaus

Työnantaja, joka tahallaan

1) jättää noudattamatta työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 7 §:ssä tarkoitetun yleissitovan työehtosopimuksen määräyksiä työntekijälle maksettavasta palkasta tai

2) jättää noudattamatta työehtosopimuslain (436/1946) 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun sitovan työehtosopimuksen määräyksiä työntekijälle maksettavasta palkasta,

on tuomittava *alipalkkausrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

Lakialoite LA 63/2022 vp

Helsingissä 15.11.2022

Kim Berg sd
Heidi Viljanen sd
Erkki Tuomioja sd
Hussein al-Taei sd
Raimo Piirainen sd
Aki Lindén sd
Johan Kvarnström sd
Anneli Kiljunen sd
Johannes Koskinen sd
Maria Guzenina sd
Jukka Gustafsson sd
Marko Asell sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Seppo Eskelinen sd
Mika Kari sd
Eveliina Heinäluoma sd
Juho Kautto vas
Tuula Väättäinen sd
Paula Werning sd
Tarja Filatov sd
Ilmari Nurminen sd
Matti Semi vas
Johannes Yrttiaho vas
Jari Myllykoski vas
Merja Kyllönen vas
Satu Hassi vihr
Pia Lohikoski vas
Johanna Ojala-Niemelä sd
Piritta Rantanen sd
Niina Malm sd
Rami Lehto ps